

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра філософії та культурології

06-07-189М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять з навчальної дисципліни

«Культура української діаспори»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
освітньо-професійними програмами «Міжнародні культурні зв'язки
та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура»
спеціальності 034 «Культурологія»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 2 від 31.10.2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Культура української діаспори» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійними програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Шадюк Т. А. – Рівне : НУВГП, 2022. – 19 с.

Укладач: Шадюк Т. А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології.

Керівник групи забезпечення спеціальності: Залужна А. Є., доктор філософських наук, професор кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск: Наконечна О. П., доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії та культурології.

© Т. А. Шадюк, 2022

© НУВГП, 2022

Зміст

Вступ.....	3
1. Структура навчальної дисципліни.....	4
2. Загальні положення.....	6
3. Плани семінарських занять.....	7
4. Методи оцінювання знань.....	15
5. Розподіл балів, що отримують студенти.....	16
6. Методичне забезпечення.....	16
7. Рекомендована література.....	16
8. Інформаційні ресурси	18

Вступ

Навчальна дисципліна циклу обов'язкової навчальної дисципліни циклу загальної підготовки ОК25 «Культура української діаспори» спеціальності 034 «Культурологія» спрямована на вивчення еволюції становлення культури української діаспори та ствердження її значущості як складової глобальної світової культури.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення з основними напрямками розвитку та видово-змістовою багатоманітністю української культури в еміграції.

Основними завданнями навчального курсу є продукування актуальних знань про збереження етнічної самобутності та національної ідентичності шляхом формування української культури за межами історичної Батьківщини; вироблення навичок науково-критичного мислення, самостійного пошуку інформації, аналізу сучасного стану вивчення культури української діаспори в її контекстуальній причетності до ціннісно-сміслові духовної та матеріальної спадщини України та світу. Студент, вивчаючи дисципліну «Культура української діаспори», повинен **знати** термінологію, завдання та функції дисципліни; специфіку формування української діаспори; причини української еміграції за кордон та її основні хвилі; закономірності кожної хвилі еміграції та культурно-історичні здобутки; культурний внесок української діаспори у світову спадщину;

уміти:

інтерпретувати поняття і терміни культури української діаспори в контексті світової культури;
аналізувати смисли й значення, втілені в результатах культурної діяльності представників української діаспори;
обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення культури української діаспори у суспільному та особистісному житті;
аналізувати та прогнозувати тенденції та перспективи розвитку української культури, в тому числі за кордоном, в добу сьогодення.

Структура навчальної дисципліни**Теми семінарських занять**

№ з/п	Теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Модуль 1. Культурологічна концепція української діаспори		
1.	Сутність феномену української діаспори	2	1
2.	Культурні здобутки діаспори Північної та Східної Америки кінця ХІХ – початку ХХ ст.	2	1
3.	Українська діаспора наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.: європейський та азійський напрямки	2	1
4.	Культура української діаспори міжвоєнного періоду у США та Європі	4	1
5.	Українська еміграція третьої хвилі (1939 - 1953 роки)	2	1
	Модуль 2. Культура та мистецтво української діаспори		
6.	Українська діаспора у державах Західної, Центральної Європи, Австралії та Нової Зеландії у другій половині ХХ ст.	2	1
7.	Українська діаспора у США, Канаді,	2	1

	Латинській Америці другої половини XX ст.		
8.	Четверта хвиля масової еміграції з незалежної України	2	1
9.	Культура української діаспори початку XXI ст.	4	1
10.	Новітні соціально-економічні та політичні чинники еміграції та тенденції розвитку культури	2	1
	Разом	24	10

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів *денної форми навчання*:

16 годин – підготовка до аудиторних занять;

20 годин – підготовка до контрольних заходів;

22 годин – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів *заочної форми навчання*:

32 годин – підготовка до аудиторних занять;

34 годин – підготовка до контрольних заходів;

42 годин – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1. Культурологічна концепція української діаспори			
1.	Поняття глобального українського простору.	4	7
2.	Соціально-демографічні характеристики української діаспори.	4	8
3.	Форми еміграції кінця XIX ст.	5	8
4.	Чисельність, інтенсивність і масштаби еміграційного руху кінця XIX ст.	4	8
5.	Феномен європейської еміграції	4	7

	українців.		
6.	Феномен азійської еміграції українців.	4	8
7.	Релігійна діяльність в українських осередках США к. XIX – п. XX ст.	4	8
Модуль 2. Культура та мистецтво української діаспори			
8.	Мюнхен як культурний осередок української еміграції міжвоєнного періоду.	4	7
9.	Культура української діаспори у Чехо-Словаччині та Болгарії міжвоєнного періоду.	4	8
10.	Роль освіти та громадських організацій української діаспори періоду Другої світової війни та післявоєнного часу.	4	8
11.	Українці і повоєнні переселенські дії польської влади.	4	7
12.	Культурні традиції українців в Австралії та Новій Зеландії у другій половині XX ст.	4	8
13.	Українські емігранти в Польщі, Чехії, Словаччині, Російській Федерації, Білорусії, Румунії часів незалежної України.	5	8
14.	Феномен «п'ятої хвилі» еміграції в умовах російсько-української війни.	4	8
	Всього	58	108

Загальні положення

Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою оволодіння студентами необхідних знань з дисципліни «Культура української діаспори». Студент готується до семінарського на основі поданого плану та індивідуальних завдань, використовуючи як рекомендовану літературу, так і інформаційні джерела.

Для можливості самостійної перевірки засвоєних знань по кожному заняттю подаються тести і проблемні завдання різних груп складності. До перевірочних завдань першої групи складності належать достатньо прості запитання і вправи, які полягають у виборі правильних лаконічних відповідей щодо визначень, понять, авторів творів мистецтва. Друга – середня група складності вимагає формулювання відповідних визначень, змісту різноманітних підходів до культурних явищ. Третя група складності – найвища, що містить проблемні завдання і вправи, відповіді на які повинні виявити здатність до поглибленого аналізу засвоєного навчального матеріалу, порівняння різних культурних концепцій та теорій, положень і принципів, а також знання імен мистців української діаспори та їх творів.

Упродовж вивчення дисципліни, окрім достатнього освоєння тем, винесених на семінарські заняття, студент має ознайомитись зі змістом проблем, запропонованих на самостійне вивчення, а також виконувати **індивідуальні завдання** в тій чи іншій формі:

- виступ з доповіддю;
- аналіз статей з відкритих джерел на тематику курсу;
- створення оглядів-презентацій творчого спадку мистців;
- есе на культурологічну проблематику;
- організація диспуту на обране проблемне питання;
- створення проєктів-портфоліо творчого шляху і надбань мистців української діаспори.

Плани семінарських занять

Модуль 1. Культурологічна концепція української діаспори

Тема 1. Сутність феномену української діаспори (2 год.)

Основні категорії і поняття: Вітчизна, батьківщина, держава, громадянин, діаспора, еміграція, трудова еміграція, емігрант, апатриди, асиміляція, закордонне українство, світове українство, вихідці з території України.

План

1. Характерні ознаки сучасних діаспор. Поняття української діаспори.

2. Еміграція у країнах світу та українська еміграція: спільне та відмінне.
3. Сучасні центри діаспорних студій.
4. Відомості з історії започаткування та витоків української еміграції.

Індивідуальні завдання

1. Опрацюйте статтю А. Є. Атаманенко «Діаспора» з Енциклопедії сучасної України та з'ясуйте чим українська діаспора відрізняється від інших діаспор світу. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26340 .
2. Прочитайте публікацію В. Б. Євтуха «Українська діаспора» на сайті <http://resource.history.org.ua> Проаналізуйте термін та поняття «українська діаспора». Як зросло їх змістове навантаження та які чинники вплинули на їх формування?
3. Ознайомтеся зі статтею Михайла Островерха «Утвердімо нашу культуру!» <https://zbruc.eu/node/51674> Проаналізуйте цінність українського мистецтва для світу та причини його занедбання в певні історичні періоди.

Тема 2. Культурні здобутки діаспори Північної та Східної Америки кінця XIX – початку XX ст. (2 год.)

Основні поняття і категорії: чужина, заробітчанство, геноцид, депортація, етнос, етнічність, етнонім, етнічна дисперсія, етнічна меншина, етнологія, етнополітика.

План

5. Причини української еміграції зі Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття.
6. Масштаби, напрями, форми еміграції та основні місця розселення українських емігрантів.
7. Відображення феномену еміграції у літературі та мистецтві кінця XIX – початку XX ст.

Індивідуальні завдання

1. Ознайомтеся з інтерв'ю Оксани Підсухи, директора Музею української діаспори та зробіть повідомлення про історію становлення музею та його експозицію. Встановіть імена

відомих українських емігрантів та їхні визначні досягнення.
<https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2357382-oksana-pidsuha-direktor-muzeu-ukrainskoi-diaspori.html>

2. Здійсніть відкриття нових імен українських діаспорян та сайті Центрального державного архіву зарубіжної українки. До прикладу <https://tsdazu.archives.gov.ua/archives/9575>. Чому так важливо зберігати пам'ять про емігрантів-мистців, діячів культури і мистецтва?
3. Створіть проект-портфоліо мистця української діаспори Олександра Архипенка.

Тема 3. Українська діаспора наприкінці XIX – початку XX ст.: європейський та азійський напрямки (2 год.)

Основні поняття і категорії: корінні народи, ксенофобія, лінгвоцит, менталітет, народ, нація, націоналізм, нацизм, національна меншина, патріотизм.

План

1. Особливості селянської реформи та еміграція з території Наддніпрянщини на Далекий Схід.
2. Поселення Зелений Клин, Малиновий Клин, Сірий Клин.
3. Формування української діаспори в Росії.
4. Політична, громадська, творча та наукова діяльність емігрантів в особах та здобутках.

Індивідуальні завдання

1. Ознайомтеся з публікацією А. А. Попок «Малиновий клин» на сайті Інституту історії України <http://resource.history.org.ua/>. Якими є прояви національно-культурного руху українців на Кубані? Окресліть події ознаки культурного та політичного життя українців Кубані.
2. Станьте фоловером сторінок української діаспори у Фейсбук та дізнайтесь про збережені етнічними українцями пам'ятки культури і мистецтва в різних куточках світу. Наприклад, Музей української культури у Свиднику (Словаччина).
<https://www.facebook.com/history.diaspora/posts/824992194673392>
/ Або УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА: історія та культура
<https://www.facebook.com/groups/324869084775962/posts/343182306277973/>

3. Створіть проект-портфоліо творчості Василя Хмелюка.
<https://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/hmelyuk-vasil/>

Тема 4. Культура української діаспори міжвоєнного періоду у США та Європі (4 год.)

Основні поняття і категорії: переміщені особи, сепаратизм, субетнос, суперетнос, українська діаспора, філіація, незалежність країни, автономія, ідеологія, пропаганда, репресії.

План

1. Центри української культури у Відні, Празі та Берліні.
2. Культура українських громад під впливом еміграційної політики Польщі та Румунії.
3. Культура української діаспори у Чехо-Словаччині та Болгарії.
4. Розвиток культури українською еміграцією у країнах СРСР та Азії.
5. Українці як видатні діячі культури в історії США, Канади, Бразилії, Аргентини міжвоєнної доби.

Індивідуальні завдання

1. Дослідіть виставкову діяльність мистців української діаспори міжвоєнного періоду та підготуйте про це розповідь, презентацію.
2. Складіть бібліографічний перелік видань культурологічного та мистецтвознавчого спрямування, присвячених вивченню творчості українських мистців-емігрантів міжвоєнного періоду.
3. Створіть огляд-презентацію творчості українських мистців за кордоном: Юліана Буцманюка, Петра Холодного (старшого), Миколи та Василя Кричевських, Павла Ковжуна, Миколи Бутовича, Юрія Магалевського.
4. Створіть огляд-презентацію творчості українських мистців за кордоном: Олександра Олеса, Євгена Маланюка, Юрія Дарагана, Оксани Лятуринської, Олекси Стефановича, Леоніда Мосендза, Олени Теліги, Михайла Островерхи.

Тема 5. Українська еміграція третьої хвилі (1939 - 1953 роки) (2 год.)

Основні поняття і категорії: зарубіжні українці, закордонні українці, іммігранти, імміграція, національна культура, дискримінація, етноцид, суверенітет, націоналістичні змагання.

План

1. Післявоєнні реалії у житті України та нова хвиля еміграції.
2. Українська заробітчанська еміграція у Німеччину, Францію, Австрію, Бельгію, Латвію у п. пол. ХХ ст.

Індивідуальні завдання

1. Прочитайте статтю «Мистецьке ім'я в різних обсерваційних ракурсах: Любослав Гуцалюк» <https://artesanmanac.com/hutsalyuk/> та створіть проєкт-портфоліо про творчість і життєвий шлях цього художника.
2. Ознайомтесь зі спогадами друзів та критиків про творчість Любослава Гуцалюка, читаючи журнал Терем, №7 https://uartlib.org/downloads/Terem7_uartlib.org.pdf Які індивідуальні риси творчої манери художника Ви помітили?
3. Створіть проєкт-портфоліо мистця Західної української діаспори Петра Андрусіва.
4. Створіть проєкт-портфоліо мисткині Західної української діаспори Надії Сомко.
5. Створіть огляд-презентацію творчості українських мистців за кордоном: Василя Барки, Івана Багряного, Богдана Бойчука, Василя Гайдарівського, Святослава Гординського, Йосипа Гірняка, Петра Голубенка, Григорія Костюка, Івана Кошелівця, Наталі Ливицької-Холодної, Євгена Маланюка, Тодося Осьмачки, Уласа Самчука.

Модуль 2. Культура та мистецтво української діаспори

Тема 6. Українська діаспора у державах Західної, Центральної Європи, Австралії та Нової Зеландії у другій половині ХХ ст. (2 год.)

Основні поняття і категорії: глобалізація, націоналізм, урбаністичний стиль, суверенітет, етнологія, мистецтвознавство.

План

1. Українські громади у західноєвропейських країнах та рівень національної самоідентифікації.
2. Культурна діяльність української діаспори в Європі: мистецтво, архітектура, література, музика.
3. Культура та мистецтво українців в Австралії та Новій Зеландії у другій половині ХХ ст.

Індивідуальні завдання

1. Дізнайтеся про музеї та галереї з творами українського мистецтва за кордоном. Розкрийте значення їх функціонування та просвітницької діяльності для України.
2. Встановіть музичні (фольклорні та професійні) колективи мистців української діаспори на різних континентах (Європа, Америка, Австралія).

Тема 7. Українська діаспора у США, Канаді, Латинській Америці другої половини ХХ ст. (2 год.)

Поняття та категорії: громадянство, громадянська позиція, громадянське суспільство, громадянська свідомість, національна свідомість, українська мистецька традиція, традиціоналізм.

План

1. Громадянська та національна свідомість нових емігрантів США.
2. Культурно-мистецькі досягнення діаспорян у Канаді.
3. Культура української діаспори у країнах Латинської Америки, Бразилії, Аргентини.

Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте українську мистецьку традицію, що намагалася утвердитися на ґрунті багатокультурності Канади, використовуючи матеріали статті <https://dyvys.info/2019/01/12/podyvu-gidni-osinnij-uzhynok-vid-ukrayinskoyi-spilky-obrazotvorchyh-myststsv-kanady-foto/>
2. Створіть проект-портфоліо мистця Олексія Булавицького, використовуючи Інтернет-ресурси, наприклад <https://lysty.net.ua/kanadiyska-ukrayina/> або

<https://uain.press/blogs/oleksa-bulavytskyj-golovne-zalyshatysya-ukrayintsem-1352249>

Тема 8. Четверта хвиля масової еміграції з незалежної України (2 год.)

Основні поняття і категорії: незалежність України, суверенітет, громадянське суспільство, заробітчанство, еміграція, духовна культура, матеріальна культура.

План

1. Заробітчанська еміграція незалежної України.
2. Культура української діаспори у країнах Європи.
3. Надбання духовної та матеріальної культури українських емігрантів в різних країнах світу.

Індивідуальні завдання

1. Створіть проекти-портфоліо сучасних українських мистців в еміграції. Проаналізуйте творчість Олега Лесюка, Романа Зузука, встановіть провідну тематику їх творчості.
2. Проаналізуйте творчість мисткині Христини Кудрик. <https://artes-almanac.com/khrystyna-kudryk/>
3. Проаналізуйте творчість мисткині Марії Антонів. <http://www.golos.com.ua/article/324401>
4. Прослідкуйте в творчості Ігоря Поліщук сюжети праматері, в творчості Олександра Гутирі сакральні мотиви, а в творчому спадку Івана Лазірка семантичну орнаментику та складіть презентацію-портфоліо.

Тема 9. Культура української діаспори початку XXI ст. (4 год.)

Основні поняття і категорії: закордонні українці, українські громади за кордоном, українська мистецька традиція.

План

1. Сучасне становище закордонних українців.
2. Національно-культурне життя української громади Закавказзя.
3. Культурно-мистецька діяльність українських громад країн Балтії та Південної Європи.
4. Культура української діаспори у Російській Федерації.

Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте, які види мистецтва розвивалися і продовжують успішно розвиватися в середовищі української діаспори? Створіть колаж-презентацію з іменами видатних мистців та їх найвідоміших творів.
2. Прослідкуйте творчі зв'язки між науковцями, мистецтвознавцями України і провідними зарубіжними центрами в галузі історії та культури українського народу. Встановіть мистецькі спілки та громадські культурні організації, завданням яких є підтримка зв'язків між мистцями української діаспори та України.

Тема 10. Новітні соціально-економічні та політичні чинники еміграції та тенденції розвитку культури (2 год.)

Основні поняття і категорії: громадянське суспільство, демократичний суспільний устрій, революція Гідності, суверенітет, культурно-мистецький фонд, громадська організація, світогляд мистця, мистецько-культурні традиції.

План

1. Соціально-економічні та політичні чинники еміграції на сучасному етапі.
2. Світоглядні засади розвитку мистецтва та культури української діаспори різних частин світу.
3. Культурно-мистецькі фонди, громадські організації: обмін досвідом та взаємодія.

Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте інтерв'ю Роалда Гоффмана: “Боріться за демократію. Якщо ви зможете зробити це в своїй країні, то це буде прикладом для інших, маяком для світу, де культура не буде руйнуватися” на сайті української діаспори «Стожари» <https://svitua.org/> Чому культура асоціюється з демократичним суспільним устроєм?
2. Ознайомтеся зі статтею «Діаспора повертається» на сторінці Музею сучасного українського мистецтва Корсаків www.msumk.com та з'ясуйте, які імена мистців були донедавна невідомі широкому загалу та висвітліть особливості їх творчості.

Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- письмові п'ятихвилинки за категоріями теми;
- оцінка за доповідь на семінарському занятті;
- поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;
- оцінка за опрацювання першоджерел;
- оцінка за індивідуальне завдання;
- оцінка за самостійну роботу.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5-1 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	0,5-1 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Виконання індивідуального завдання	3-5 б.
6.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
7.	Підготовка оглядів-презентацій, проєктів-портфоліо до семінарських занять	3-5 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3-5 б.
10.	Підготовка есе на обрану тему	5 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі)	5-6 б.
12.	Виконання самостійної роботи	3-5 б.

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне опитування, самостійна робота та модульні контролю												Сума 100		
Модуль 1						МК1	Модуль 2						МК2	
30							30							
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4.1.	Т.4.2.	Т.5	20	Т.6	Т.7	Т.8	Т.9.1.	Т.9.2.		Т.10	20
5	5	5	5	5	5			5	5	5	5	5	5	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81	задовільно	
64-73		
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

- 06-07-29S Шадюк, Т. А. (2022) Силабус навчальної дисципліни «Культура української діаспори (06-07-29S)» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійними програмами «Креативна та цифрова культура», «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», 034 «Культурологія». [Силабус]. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/24186/>

Рекомендована література

- Ассман А. Простори спогаду. К., 2011.

2. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки. К., 1995.
3. Белінська Л. С. Національна пам'ять української діаспори США. Львів, 2015. 270 с.
4. Белінська Л. Домінуючі мотиви сентиментального туризму або «ритуали повернення» американських українців (1975–1991). *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство*. Вип.13. Львів, 2013. С. 154–160.
5. Дорошенко Д. Розвиток науки українознавства у ХІХ – на поч. ХХ ст. та її досягнення / *Українська культура*. Лекції за ред. Д. Антоновича. К., 1993. С. 26–39.
6. Енциклопедія українознавства. У 10-ти т. / Гол. ред. В. Кубійович. Париж-Нью-Йорк, 1954-1989.
7. Енциклопедія української діаспори, т. 1: Сполучені Штати Америки, кн. 1-2. Нью-Йорк-Чикаго, 2009-12.
8. Закордонне українство : навч. посіб. / В. Б. Євтух та ін. ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Національна академія держ. управління при Президентові України, Центр сучасного суспільства. К. : ВІК, 2005. 308 с.
9. Українська діаспора / Ред. В. Євтух. К. : Інтел, 1994. 170 с.
10. Євтух В. Камінський Є., Ковальчук О., Трощинський В. Зберігаючи українську самобутність. К., 1992.
11. Євтух В. Ковальчук О. Українці в Канаді. К., 1993.
12. Заїкін В., Заїкіна О. Історично-правова наука української еміграції. Львів, 1997.
13. Зарубіжне українство 1999: Інформ. каталог. К., 1999.
14. Зарубіжні українці / ред. Лабезник Ю. К., 1991.
15. Качмар Л. С. Галичина в політичному житті наддніпрянських емігрантів (1900-1914). Львів, 2002. 154 с.
16. Леник В. Українці на чужині. Львів, 1996.
17. Матеріали до енциклопедії української діаспори: 7 том (пострадянські країни). К., 2013
18. Мистецтво української діаспори / гол. ред. О. Федорук; Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України. К. : Тріумф, 1998. 382 с.
19. Мудрак М., Руденко Т. Інсценізація українського авангарду 1910-1920 років. Staging the ukrainian avant-garde of the 1910s and 1920s.

20. Новоженець Г. Образотворче мистецтво української діаспори 1940-1970 років. Львів, Кальварія, 2015. 280 с.
21. Попок А. А. та ін. Далекосхідні українці: історія, культура, форми самоорганізації. К., 2008
22. Стельмащук Г. Українські митці у світі. Львів : Априорі, 2013. 520 с.
23. Сусак В. Українські мистці Парижа. 1900-1939.
24. Українство у світі: традиційність культури та спільнотні взаємини. К. : ЗАТ "Нічлава", 2004. 240 с.
25. Українська діаспора: проблеми дослідження: міжнар. наук. конф., 27 – 28 верес. 2016 р., м. Острог : тези доп. / Нац. ун-т «Острозька акад.». Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2016. 378 с.
26. Українські митці поза Батьківщиною: Біобібліогр. покажчик / Уклад. О. М. Дмитрієва, О. С. Рябцева; Харківська держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. Х., 2001. 30 с.
27. Ханенко-Фізер Н. Інший світ або етнічність у дії . К., 2011.
28. Чернова К. О. Українська діаспора як соціокультурна система. К., 2007.
29. Yevtukh V. 'Ukrainians Abroad' in Context of the Concept of an Entire Ukrainian Ethnos. В кн.: Contemporary Problems of Social Change: Polish and Ukrainian Experience. Kyiv, 2015.
30. Wolowyna O., Lopukh V. New Research Center Established for the Study of the Ukrainian Diaspora in the United States. Web: <http://www.shevchenko.org/diaspora/ResearchCenterEng.htm>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека українського мистецтва <https://uartlib.org/>
2. Енциклопедія української діаспори. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Markus_Vasyl/Entsyklopediia_ukrainskoi_diaspory_Tom_1_Avstraliia-Aziia-Afryka.pdf?PHPSESSID=o859rtulvrlulhcl5a6bpeb1t0
3. Електронна бібліотека «DIASPORIANA». Проект зі збереження інтелектуальної спадщини української еміграції. URL: <https://diasporiana.org.ua/>
4. Євтух В. Б. Українська діаспора [Електронний ресурс] / Енциклопедія історії України: Україна—Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут

- історії України. К. : В-во «Наукова думка», 2019. 842 с.
URL: <http://www.history.org.ua/?termin=2.22>
5. Інститут історії України НАН України <http://history.org.ua/uk>
 6. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://ipiend.gov.ua/>
 7. Міжнародна організація українських громад «Четверта хвиля». URL: <https://www.4th-wave.org/>
 8. Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка». URL: <http://miok.lviv.ua/>
 9. Музей української діаспори. URL: <http://www.kyivhistorymuseum.org/uk/filiyi-muzeyu/muzey-diaspori>
 10. Музей українського живопису. Українські художники діаспори. URL: <http://museum.net.ua/news/ukra%D1%97nski-xudozhniki-diaspori/>
 11. Науково-дослідний центр «Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара» Національного університету «Острозька академія». URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/institutes/diaspora/>
 12. Стожари. Сайт української діаспори. URL: <https://svitua.org/>
 13. Товариства української діаспори в Туреччині. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/diaspora/kulturni-tovaristva/>
 14. «Україна Модерна». Міжнародний інтелектуальний часопис. URL: <https://uamoderna.com/index.php>
 15. Ханенко-Фрізен, Наталія. Інший світ або Етнічність у дії: канадська українськість кінця двадцятого століття. URL: <https://uamoderna.com/md/259-259>
 16. Центральний державний архів зарубіжної україніки. URL: <https://tsdazu.archives.gov.ua/>
 17. UKRAÏNER. URL: <https://ukraïner.net/thread/mystecztvo/>
<https://ukraïner.net/munkhen-universytet/>